

Nieuwsbrief Leren

89

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen in geen enkel opzicht toegeschreven worden aan welbepaalde organisaties of onderwijsnetten en/of -koepels. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

www.nieuwsbriefleren.be
nieuwsbrief.leren@gmail.com

Jaargang 12
september 2012

Voorwoord

Ook dit schooljaar blijft de nieuwsbrief bestaan. Na een lange rustpauze zonder blogberichtjes en andere initiatieven ben ik er weer klaar voor. Je mag dezelfde formule met dezelfde ingrediënten – of is dat een tautologie – verwachten. Met regelmatige onregelmaat zullen de acht nieuwsbrieven van dit schooljaar verschijnen.

De afgelopen weken heb ik gemerkt dat mijn website www.nieuwsbriefleren.be ook in Amerika gevolgd wordt. Zeker mijn webpagina met verwijzingen (<http://users.skynet.be/lieven.coppens/linkotheek.htm>) is daar zeer in trek. Bovendien kreeg ik enkele leuke elektronische berichten van mensen daar. En de suggestie om een onderwijsblog in het Engels te beginnen. Dit is een uitdaging die ik misschien wel zal aangaan. Ook mijn groepen op het sociale netwerk *LinkedIn* (<http://www.linkedin.com/in/lievecoppens>) doen het goed. De thematische groep over leerstoornissen heeft momenteel meer dan 1100 leden. Mijn psychodiagnostiekforum mag rekenen op meer dan 300 mensen die erop intekenden. Let wel: je kunt deze groepen maar bekijken als je lid bent van *LinkedIn*.

We zullen het geweten hebben: het nieuwe schooljaar is begonnen. Al op zaterdag 1 september kon je het in de kranten lezen: Prins Emmanuel heeft een niet nader genoemde leerstoornis en gaat vanaf dit schooljaar naar de *Eureka*-privéschool in Kessel-Lo. De aandacht die hieraan besteed werd, is een slag in het gezicht van de vele ouders met een kind met een leer- en/of ontwikkelingsstoornis. De redenen?

- *De autorit naar Kessel-Lo bedraagt 33 kilometer en duurt – zonder files – ruim een half uur.* En dan? Wat te denken van de kinderen die geen kapitaalachtige ouders hebben en dagelijks langer dan een uur of langer op een busje zitten om naar een school voor buitengewoon onderwijs te gaan?
- *Ook van Filip en Mathilde wordt een grote inspanning gevraagd. De ouders moeten thuis nog twee uur per dag hun kinderen begeleiden.* Alsof dit niet het geval is voor ouders wier kind met leer- of ontwikkelingsstoornissen in het regulier onderwijs blijven. De auteur van dit artikel, Wim Dehandschutter, heeft het duidelijk niet begrepen. Trouwens, die twee uur begeleiding kan toch geen probleem zijn voor een moeder die zelf logopediste is?
- *9200 euro inschrijvingsgeld is veel, maar ouders vinden het de beste investering in hun leven.* Alsof iedereen deze som geld ter beschikking heeft om te investeren. Naargelang het inkomen zijn dat drie of meer netto maandinkomens... Op deze uitspraak past maar één reactie: plaatsvervangende schaamte. Ontelbare ouders die het beste voorhebben met hun kind worden hier geschoffeerd.

Voor alle duidelijkheid: ik heb niets tegen deze school of tegen die school in het Antwerpse die 15000 euro inschrijvingsgeld vraagt. Ze zijn beiden gegroeid vanuit de noden die door de oprichters ervan scherp werden gevoeld en voorzien inderdaad in een behoefte. Alleen zou het beleid – dat de laatste jaren zo sterk hamert op gelijke onderwijskansen – in deze behoefte moeten voorzien. Helaas is dat beleid hier door een gebrek aan visie nog ver van af. Laat dit de eerste verdienste zijn van de jonge prins: dankzij al de aandacht in de media heeft hij duidelijk gemaakt wat het prijskaartje is voor de gelijke onderwijskansen: minstens 9200 euro per jaar en per kind. Waarvan acte.

Lieven

Van piepkuiken naar uilskuiken in één legislatuur

Een natie die bespaart op zijn onderwijssysteem, pleegt intellectuele zelfmoord. In de huidige informatiemaatschappij is het onderwijs de sleutel tot de toekomst. Wanneer de opbrengst van dat onderwijs dan nog eens het belangrijkste exportproduct is van die natie, dan staan deze besparingen ook nog eens garant voor een economische zelfmoord. Van een minister van onderwijs zou je mogen verwachten dat hij de pleitbezorger is van dat onderwijs. Niet dus. Momenteel lijkt het er eerder op dat onze Vlaamse minister de beul is die met een botte bijl de toekomst van ons

---

---

onderwijssysteem aan stukken hakt. De doekjes voor het bloeden die hij de mensen in het werkveld toevoegt zijn echter voldoende mediageniek om de echte wonde, een slagaderbreuk, even te doen vergeten. Deze slagaderbreuk heeft verschillende oorzaken. Ik som er enkele op, voorzien van persoonlijke commentaar.

Eerst en vooral is daar het laten 'afschieten' van het leerzorgkader zonder ook maar enige vorm van weerstand te bieden. Wie zoveel investeert in een vernieuwing, moet resultaat behalen. Hoe dan ook. Anders brengen de kosten die deze poging tot vernieuwing met zich meebrengt, niets op. Daarbij gaat het niet alleen over de materiële kosten. De kosten aan opgebruikte werkbare van alle mensen die er op de een of andere manier bij betrokken zijn geweest, moeten gigantisch zijn. Als minister van onderwijs moet je niet alleen een goed palaver kunnen opzetten, maar op bepaalde momenten ook kunnen en durven beslissen. Al maakt dat je niet altijd even sympathiek.

Verder is daar het epos van de bijzondere maatregelen voor kinderen met speciale onderwijsnoden. Misschien zeg ik maar beter: het tragikomische toneelstuk. Wie deze maatregelen op zich laat afkomen en een tijdje laat bezinken, moet soms toch wel het gevoel hebben deel te nemen aan een omgekeerde processie van Echter-nach. In plaats van drie stappen vooruit en twee achteruit, zetten we met deze maatregelen twee stappen vooruit en drie achteruit. Je raadt het juist: het doel komt niet dichterbij. Erger nog: we verwijderen ons van het doel en betalen daar weerom een hoge prijs voor. Naast de financiële kant van de zaak is daar ook de imagoschade die we lijden: het VN-verdrag van 13 december 2006 betreffende de rechten van personen met een handicap wordt hier openlijk genegeerd. In plaats van te zoeken op welke manier de deskundigheid van onze scholen voor buitengewoon onderwijs kan geborgd en geïntegreerd worden in het reguliere onderwijs, wil de minister er doodleuk een negende type bijmaken. Is het daarna wachten op een tiende, elfde, twaalfde, ... type van buitengewoon onderwijs? Ik houd me alvast beschikbaar om enkele suggesties te doen.

Programma	
Leerzorgkader niet verdedigen	☒
VN-verdrag negeren	☒
Onderwijs nivelleren	☒
Aanwezig blijven in de media	☒

De minister wil de segregatie en het watervalstelsel in het secundair onderwijs tegengaan door de traditionele indeling in ASO, TSO, KSO en BSO af te schaffen en te vervangen door vijf interessegebieden met daarin telkens een A-stroom (arbeidsgericht) en een D-stroom (doorstromingsgericht, namelijk verder studeren na het secundair onderwijs)¹. De vraag is of de voorgestelde eenheidsworst in de eerste graad van het secundair onderwijs de leerlingen voldoende zal kunnen voorbereiden op deze stromen. De niet-technische leerling krijgt meer praktijk dan te voren, de techniek-gerichte leerling ziet zich geconfronteerd met meer theorie in de diepte. Dit lijkt voor beiden meer op een verlies- dan op een winstscenario. Wanneer we dieper ingaan op die andere doelstelling, het tegengaan van het watervalstelsel, moeten we ons twee vragen durven stellen die zich opdringen.

1. Moeten we het watervaleffect niet aanpakken daar waar het zich meestal voordoet: tussen de twee oren van de ouders? Wie aan studiekeuzebegeleiding doet in het zesde leerjaar zal het volmondig met me eens zijn. Ook al is de indeling in ASO, TSO, KSO en BSO in de eerste graad van het secundair onderwijs al jaren vervangen door de A-stroom en de B-stroom, toch stellen ouders aan leerkrachten of begeleiders in gesprekken over de studiekeuze van hun zoon of dochter, bij voor hen minder bekende keuzepakketten, bijna onmiddellijk de vraag of het een ASO, TSO of BSO-richting is. Als kinderen aan het einde van het zesde leerjaar inderdaad nog niet keuze bekwaam zijn, dan wordt deze keuze van hen overgenomen door de ouders.
2. Gaat de nieuwe indeling in A-stroom en D-stroom niet evenzeer aanleiding geven tot een nieuwe vorm van watervalstelsel? Zullen niet veel leerlingen eerst (moeten) proberen in de D-stroom alvorens te zakken naar de nieuwe A-stroom? De nieuwe vraag van de ouders zou dan kunnen zijn of het een richting is uit de D-stroom of de A-stroom.

Terwijl ik dit schrijf valt me ineens de tegenstrijdigheid in het beleid van de minister op: enerzijds vergroot hij de segregatie door er een nieuw type van buitengewoon onderwijs bij te creëren, anderzijds zet hij zich af tegen de segregatie in het secundair onderwijs. Van een coherent beleid gesproken.

Maar laat ons positief blijven. De minister is zeer mediageletterd. Vooral als het gaat om zichzelf in de media te werken. Maar daardoor valt het wel op dat enig uitstelgedrag hem niet vreemd is. Officieel wil hij landen begin 2013. Dat is kortbij. Het is nu maar te hopen dat het geen buiklanding wordt. De luchthavenbrandweer houdt zich toch maar beter paraat...

Het is het natuurlijk voorrecht van elk piepklein om naïef in de wereld te staan. Als deze naïviteit er gaandeweg maar uitgroeit. Als dat niet gebeurt, wat rest er dan? Juist ja...

---

¹ Zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/bijlagen/0424-visienota-SO.pdf>

Leren lezen in de basisschool alleen is niet voldoende. Het standpunt van de International Reading Association in verband met de geletterdheid van adolescenten¹

Als technisch lezen de auto is, dan is integrerend lezen² de eindbestemming. Dit moet de gedachte geweest zijn achter deze standpunttekst van de International Reading Association. Toevallig of niet, maar net terwijl ik deze tekst aan het lezen was om de essentie ervan hier neer te schrijven, kwam de *Kennismail* van Kees Vernooy in mijn postbus terecht met deze standpuntnota als bijlage. Waardoor het belang ervan onmiddellijk benadrukt werd.

The 21st century has brought with it a tremendous evolution in how adolescents engage with tekst. As adolescents prepare to become productive citizens, they must be able to comprehend and construct information using print and nonprint materials in fixed and virtual platforms across disciplines. The International Reading Association (IRA) offers this updated position statement as a guide for supporting adolescents' ongoing literacy development³.

Samen met dat ander onderzoek dat aantoont dat de leesontwikkeling van iemand blijft verbeteren tot de leeftijd van 16 jaar⁴, toont deze standpuntnota aan dat het leren technisch en integrerend lezen niet alleen de taak is van het basisonderwijs, maar ook van het secundair of voortgezet onderwijs. Wat nogmaals aantoont dat remediëren bij adolescenten zeker zin heeft. Maar dat is een ander verhaal.

De International Reading Association definieert de geletterdheid van adolescenten als volgt:

In the 21st century, adolescent literacy is understood as the ability to read, write, understand and interpret, and discuss multiple texts across multiple contexts. For example it is expected that 21st-century adolescents will do the following:

- Read a variety of texts including, but not limited to, traditional print text and digital (multimodal) text;
- Author words and images in fixed domains as well as multimodal settings;
- Talk about a variety of texts with others, including teachers, peers, members of their own community, and the larger world population;
- Interact with text in discipline-specific ways within and across all subjects inclusive of, but not limited to, electives, career and education, and visual and performing arts⁵.

Om deze ontwikkeling te bevorderen, moeten we de adolescenten ondersteunen door voortdurend in de volgende zaken te voorzien:

- Kansen geven om met teksten te werken die gebruik maken van zowel gedrukte als niet-gedrukte materialen;
- Aanbieden van internetgebonden leerervaringen;
- Verschillende evaluatiemethoden gebruiken die zowel de sterktes als de behoeftes van de adolescent blootleggen;
- De aandacht voor de vakgebonden geletterdheid vergroten. Hiermee bedoelt men de vakspecifieke leesstrategieën, zoals:
  - Het opbouwen van voorkennis;
  - Het opbouwen van een vakspecifieke woordenschat;
  - Het ontleden en begrijpen van complexe zinnen;
  - Het gebruiken van hun kennis van tekstkenmerken en tekstsoorten om de hoofd- en ondergeschikte ideeën te voorspellen;
  - Het koppelen van grafische en mathematische voorstellingen aan hun textuele representaties;
  - Het stellen van vakrelevante vragen;
  - Het vergelijken van stellingen en beweringen doorheen verschillende teksten;

---

¹ International Reading Association, *Adolescent Literacy. A position statement of the International Reading Association*, International Reading Association, Newark, 2012, 18 blz.

Zie hiervoor: http://www.reading.org/Libraries/resources/ps1079_adolescentliteracy_rev2012.pdf.

² Integrerend lezen is het proces waarbij de lezer de uit de tekst opgedane informatie integreert in zijn voorkennis. Dit gebeurt via verschillende processen zoals vergelijken van informatie, het leggen van verbanden, het opsporen en begrijpen van (ogenschijnlijke) tegenstellingen, ...

³ International Reading Association, *Adolescent Literacy. A position statement of the International Reading Association*, International Reading Association, Newark, 2012, blz. 2.

⁴ FRANCIS D., SHAYWITZ S., SHAYWITZ B., STUEBING K. & FLETCHER J., *Developmental Lag Versus Deficit Models of Reading Disability: A Longitudinal, Individual Growth Curves Analysis*, *Journal of Educational Psychology*, 1996, Volume 88, Nr. 1, blz. 3-17.

⁵ International Reading Association, *Adolescent Literacy. A position statement of the International Reading Association*, International Reading Association, Newark, 2012, blz. 2.

-
-
- Het gebruiken van disciplinegebonden normen om stellingen te beoordelen¹;
  - Toegang verstrekken tot relevante bronnen;
  - Investeren in de professionalisering van de leerkrachten.

Uitgedrukt in onderwijsbehoeften betekent dit dat de adolescenten moeten kunnen rekenen op verschillende concrete maatregelen en mogelijkheden:

- Ze moeten vakleerkrachten hebben die hen de verschillende strategieën aanbrengen die ze nodig hebben om aan de eisen van het specifieke vakgebied te voldoen;
- De school moet een leesbeleid hebben dat er naar streeft de geletterdheid van alle leerlingen op een systematische, uitgebreide en programmatische manier te bevorderen;
- Ze moeten toegang hebben tot verschillende soorten multimodale teksten en daarin begeleid worden;
- Ze moeten een gedifferentieerde instructie krijgen die rekening houdt met hun individuele behoeften;
- Ze moeten de mogelijkheid hebben om aan gesprekken deel te nemen over bepaalde teksten. Dit bevordert zowel de vlotheid van lezen als het leesbegrip;
- Ze moeten de kans krijgen hun geletterdheid te gebruiken in hun streven naar sociaal engagement;
- Ze moeten opdrachten krijgen die hun sterke punten en uitdagingen in de kijker zetten;
- Ze moeten toegang hebben tot een grote variatie aan gedrukte en niet gedrukte materialen.

Deze maatregelen en mogelijkheden worden in de tekst uitgebreid toegelicht, telkens voorafgegaan door een concreet voorbeeld die deze toch niet zo eenvoudige materie wat lichter maakt.

Het belang van deze tekst ligt voor mij niet alleen in de bevestiging dat leren lezen in de juiste zin van het woord ook de zaak is van het secundair onderwijs, maar ook in de aandacht die hij heeft voor de vakgebonden geletterdheid.

Deze vakgebonden geletterdheid vertaalt zich naadloos naar de opdracht van het secundair onderwijs om de studenten te leren studeren. Hierbij is immers aangetoond dat leren studeren niet alleen de weg moet gaan van de algemene leerstrategieën, maar ook expliciet moet stilstaan bij de vakspecifieke leesstrategieën. Hier speelt de vakleerkracht een voorname, zonet de voornaamste rol. Hij moet zijn studenten permanent leren hoe ze zijn vak moeten studeren: naarmate de leerstof immers complexer wordt doorheen de jaren, zullen de leesstrategieën – en dus ook de leerstrategieën – van de studenten verfijnder en gespecialiseerder moeten worden².

Ouderhulpkaarten Taal en lezen

Eerder besprak ik op <http://boeketje-onderwijs.skynetblogs.be> de *Ouderhulpkaarten Taal en lezen*³ van de Nederlandse uitgeverij Eduforce⁴. Kort daarna nam de uitgever contact met mij op. Mijn bespreking had hem aan het denken gezet: hij zou de *Ouderhulpkaarten Taal en lezen* geschikt maken voor Vlaanderen. Concreet betekende dit niet alleen dat hij de vermeldingen van de Nederlandse groepen zou vervangen door onze benamingen in kleuterklassen en leerjaren, maar ook dat hij bijkomende ouderkaarten zou laten schrijven voor onze onthaal- (peuterklas) en eerste kleuterklas. Het resultaat mag gezien zijn. Net voor de andere kleuterklassen en leerjaren zijn er nu ouderhulpkaarten in verband met de volgende thema's:

- Lezen met begrip (Over het belang van voorlezen)
- Spelen met taal
- Woordenschat

Een echte aanrader voor scholen die ouders bij de taalontwikkeling en het leren lezen van hun kind willen betrekken. De map kost € 99,95 en is in Vlaanderen eenvoudig te verkrijgen via uitgeverij Abimo⁵.

---

¹ Bron: <http://www.dpi.state.wi.us/cal/pdf/literacy-disciplines-onehr.pdf>.

² Wie nog meer wil weten over het concept van vakspecifieke geletterdheid of *Disciplinary Literacy*, verwijs ik met plezier door naar de website <http://www.dpi.state.wi.us/standards/disciplinaryliteracy.html> waar er heel veel relevante informatie over dit onderwerp te vinden is.

³ Zie hiervoor: <http://boeketje-onderwijs.skynetblogs.be/archive/2012/01/21/ouderhulpkaarten-taal-en-lezen.html>.

⁴ <http://www.eduforce.nl>.

⁵ <http://www.abimo.net>.